

## Szabálytalan, hevenyészett emlékidéző

Hornyik Miklóst, amikor 1969-ben az Ifjúság című hetilap főszerkesztője lett, már jól ismertem, hiszen előtte a Magyar Szó munkatársa volt. Mindketten abban a Forum-házban dolgoztunk, ahol mindenki ismert mindenkit. Örömmel és bizakodással fogadtuk, amikor az ifjúsági lap élére került. Egy kicsit talán csodálkoztunk is, hogyan engedhették ezt meg az elvtársak, részükről ekkora könnyelműséget ez ideig nemigen tapasztaltunk. Csakhamar kiderült, hogy az időközben Képesre keresztelt Ifjúság történetének nagybetűs Főszerkesztője Hornyik Miklós volt, de nem sokáig maradhatott a lap élén, mert a magyar kommunista elvtársak mégiscsak nehezen viselték ennek a nagy tudású, magyar értelmű lángésznek az ügyködését, aki az eddig megszokott vonalas párthűség helyett egészen más hangot ütött meg, és akár még a vitriolba mártott humoros cinikusságát is elő tudta venni, ha kellett. El is nevezték a lapot *Mindenre Képes Ifjúságnak*. Hornyik annyival volt idősebb nálam, hogy ő 1944 legelején született, én meg a vége felé, november elején. A dalmáciai Splitben volt katona, és onnan olyan leveleket írt, hogy bár „*a riván kurva jó nők vonaglanak, de nekem most is az jár a fejemben, hogy miután leszereltem, s hazamegyek, indítunk egy folyóiratot Eszmélet címmel, amiben a jugoszláviai magyarság minden baját és bánatát megírjuk, és minden kisebbségi elnyomatását listába vesszük, és kihúzzuk a kisebbségi sors minden hátrányából*”. Nem kis tervek voltak ezek, vagy inkább vágyak, de mondanom sem kell, nem lett belőlük semmi, de az Eszméletből sem. Amikor főszerkesztő lett, be kellett lépnie a kommunista pártba. Főszerkesztő és vezető újságíró abban az időben csak párttag lehetett. „*Ezután belülről fogom bomlasztani a pártot, minden örömmel és tudásommal azon leszek*” – mondta nemegyszer. Ügyeletes fülek márpedig mindenhol valának, így neveztük tapintatosan a besúgókat, mert a szerkesztőségünkben

akadt belőlük legalább egy, tudtuk is, hogy ki az. És azt is tudtuk, hogy kinek az engedélye kell ahhoz is, hogy egy-egy rázós témát megbirizgáljunk. Nem a főszerkesztő volt az. És azt is megszoktuk, hogy minden hétfőn reggel megjelent Hornyiknál a lappal megbízott belügyes. Ilyenkor bevonultak a főszerkesztői szobába, becsukták az ajtót, és Hornyiknak be kellett számolnia az elmúlt hét szerkesztőségen belüli történéseiről, a helyzetről, de ezzel is együtt lehetett élni, elfogadtuk amolyan realitásnak. A Képes Ifi szerkesztőségével az volt mindig a baj, hogy kevés volt benne a párttag. Főszerkesztő csak párttag lehetett, de az újságíróknak is be kellett volna lépniük a pártba, viszont nálunk nem mindegyik újságíró volt tagja a kommunista pártnak, vagy ahogy akkoriban hívták, a Jugoszláv Kommunista Szövetségének. A fotósoknak, lektornak, grafikai szerkesztőnek nem volt kötelező. Időnként viszont bennünket, pártonkívülieket is meghívtak a pártértekezletre. Ez a meghívás azt jelentette, hogy kötelező. Aki soha életében nem vett részt ilyen pártértekezleten, nem hiszi el, hogy itt milyen hangulat uralkodott. Mindenki átszellemült lett, halál komoly, mosolyogni nem volt szabad, a párt nem ismeri sem a humort, sem a tréfát. A párt nem izél – írta Hornyik egyik aktuális vídám hangvételi írásában, amely a Forum belső lapjában jelent meg, de aláírás nélkül. Hogy ki írta, azt csak néhányan tudtuk. Ezek a bővített pártértekezleteken úgy beszélt mindenki, mintha a párt valami megfoghatatlan, nem találkozik jobb szót rá, valami mindenekfeletti istenség lenne. Ránéztem Dudás Károlyra, merthogy ő sem volt valami nagy, meggyőződéses kommunista, s hirtelen ő is félrekapta a tekintetét, meg én is. Ránéztem a hozzám „hasonszórú” párton kívüli kollégáimra, ők is hirtelen lesütötték a szemüket, mert tudtuk, ha egymás szemébe néznénk, úgy buggyanna ki belőlük a röhögés, mint egy óriási gejzír.

Ami pedig az írást illeti, voltak esetek, amikor úgy éreztem, hogy ezt meg kell írnom. Ritkán ugyan, de előfordultak. Szerencsére vagy szerencsétlenségemre ezek a késztetések éppen akkor jöttek rám, amikor Hornyik Miklós volt a főszerkesztő, aki – mint kiderült – író is lett, meg irodalomtörténész, meg kritikus, de mindenképp jó szerkesztő volt. Mellesleg nagyon könnyen és gyorsan írt, csak úgy rázta ki az ingujjából a jobbnál jobb mondatokat, és a széles látókörű műveltsége is megvolt hozzá. Ő kezdett el verni, hogy írjak. Én viszont nagyon lassan írtam, mindent százszor átgondoltam, megrágtam, és amikor egy-egy szó, kifejezés sehogyan sem jutott eszembe, leálltam, s hosszú ideig törtem a fejem, s vagy beugrott, vagy nem. Olyankor odaírtam valami hasonlót, csakhogy haladjak vele. Hornyiknak volt egy jó szokása, hogy ha valaki kéziratot hozott neki, bármit is csinált éppen, letette, és már nyújtotta is a kezét, hogy adjad. Egyből belekezdett az olvasásba, és amikor ahhoz a ponthoz ért, ami sehogyan sem jutott eszembe, már fogta is a ceruzát, húzta át azt a bizonyos hasonló szót, és írta oda a megfelelőt. Ezt akartad mondani? – kérdezte. – Ezt, de sehogyan sem jutott eszembe. – Nem baj – mosolygott, és folytatta az olvasást, amely egyből szerkesztés és lektorálás is volt. Hát így kezdtem el a fotózás mellett írni is.

Hornyik Miklós kiadta, egyebek mellett, a *Beszélgetés írókkal* című könyvét, az interjúalanyait látogattam meg, hol vele, hol nélküle. Jártunk Németh Lászlónál, Weöres Sándornál, Mészöly Miklósnál, Ottlik Gézánál, de például Illyés Gyulához nélküle mentem. Gyula bácsi élvezte a fotózást, a délvidéki magyarok helyzetéről kérdezgetett egyfolytában, én meg mondtam, úgy őszintén, de nem a kirakatot. Fölbontott egy flaska vörösbort, koccintottunk, kortyolgattuk. „Hogy akarod, kint a teraszon, hajóskapitányi sapkával a fejemen? A Balatonon így szoktak fényképezni.” Jó – mondtam –, gyerünk! Kimentünk a teraszra, de egyik kép sem lett jó, mert pózolt, elnézett a semmibe, és ha a tekintet üres, akkor az nem lehet jó kép. Flóra néni közben elrakta a bort, szikrázott a tekintete, éreztem, hogy a pokolba kíván. Gyula bácsi megállt a szoba közepén, és elgondolkodott, egy kicsit bosszús is lehetett, talán éppen az elrakott bor miatt. Ek-

kor csináltam meg a jó képet. Összepakoltam a gépeimet, lencséimet, megköszöntem, hogy ott lehettem, Flóra nénitől elnézést kértem a zavarásért. Gyula bácsi kikísért, és mielőtt elbúcsúztunk volna, odamutatott egy házra: „Látod ezt a kis házat itt balra, egy katona áll a kiskapunál. Itt lakik Kádár.” 1982. május 11-e volt, és Illyés Gyula szűk egy év múlva, 1983. április 15-én meghalt. Egy napon születünk, halottak napján, ő 1902. november 2-án, én 42 évvel később, most vagyok anyyi, mint ő akkor.

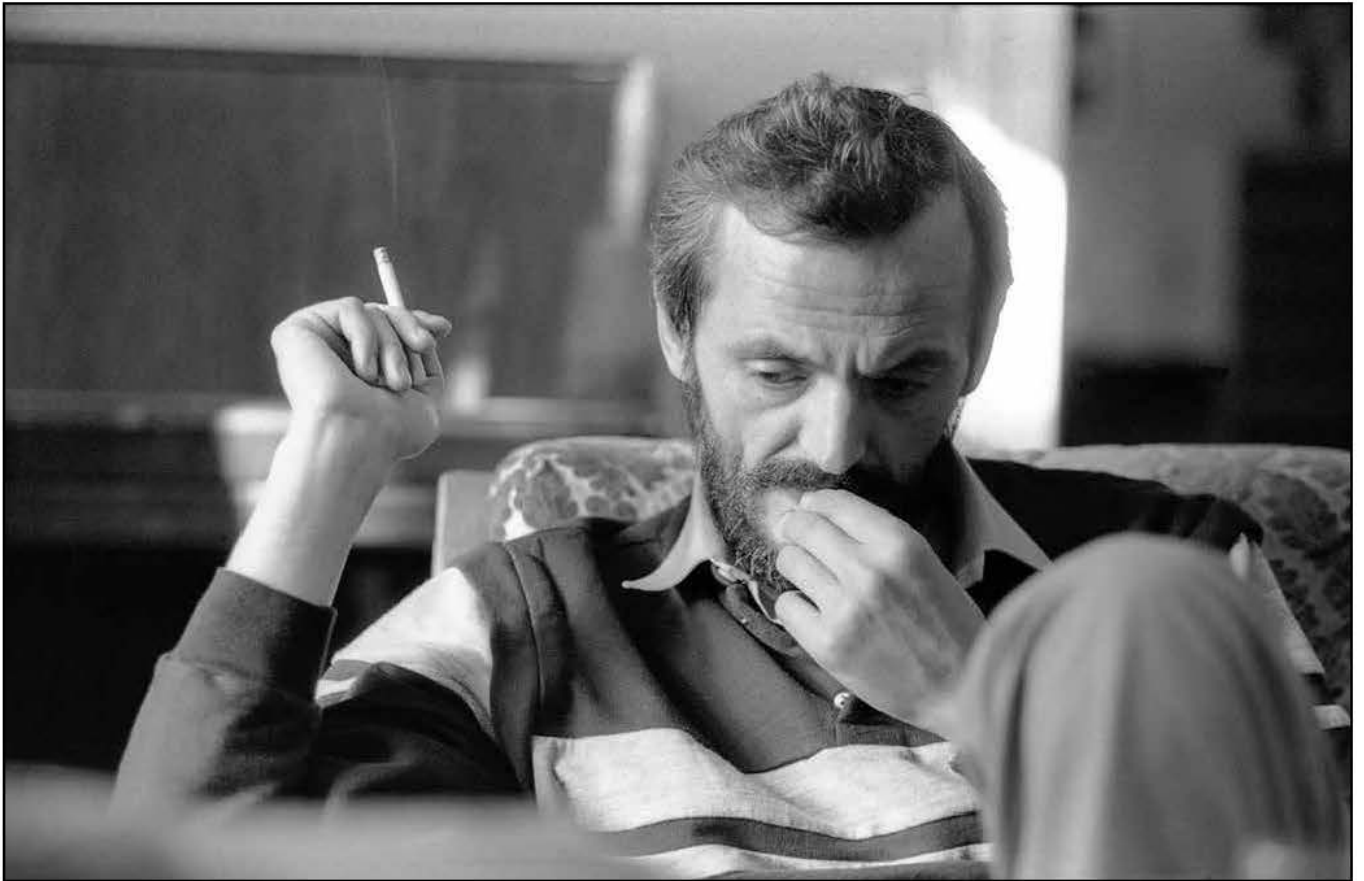
Miklós, miután beteg lett, és átesett néhány műtéten, az egészszről úgy beszélt, mintha ő maga egy vidám kívülálló lenne. Hasfelmetsző Jack ócska, amatőr pancser Molnár doktorhoz képest, állapította meg. Az utolsó baráti összejövetelére én is hivatalos voltam. Rozsos veknit sütöttem neki, fehér kenyeret már nem ehetett, és vittem a társaságnak ötliteres műanyag palackban jófajta töki bort, ősi magyar fajtát, mézes fehéret. Kannás bort hozol ide nekem – viccelődött, de benne volt a hangjában, hogy valóban nem gondolja komolyan. A világ legjobb bora, kiáltott fel Faragó Laura, az énekesnő, miután megkóstolta. Jó hangulatban telt az este, de tudtuk mindannyian, hogy ez az utolsó. Telefonon még beszélünk néhányszor, a legutolsó valahogy így hangzott el: *Figyelj ide, róka korma* – mondta fénytelen, rozsdás hangon –, *ne szólj közbe, mert csak annyi erőm van, hogy elmondjam, amit akarok*. És elmondta, milyen fotókat kotorjak még elő a készülő könyvhöz. A végén már egészen elhalkult, és katt, letette.

Búcsúztatója a Batthyány téri Szent Anna-templomban volt, hamvai az altemplomban, mondjam úgy, hogy nyugszanak? Módszelett kelemetlen – mondhatná –, ehhez képest Kazinczy kufsteini várfogsága első osztályú szanatórium!

Búcsúztatója után nővére mesélte el nekem azt, amit e szabálytalan születésnap-i köszöntőm utolsó epizódjaként idézek fel. „*Látom rajta, hogy kedvetlen. Ennél valamit? – kérdezem. – Mondd, mit főzzek neked, mit ennél? Miklós rám néz, majd lassan megszólal: – Úgy szeretnék még egy kicsit élni.*”

Az ő hangján hallom, még az igazin, az életvidámon. Számomra ez az ő utolsó mondata.

Nem ismertem embert, aki jobban szerette az életet, mint ő.



Fotó: Dormán László

*Honyik Miklós 1987-ben – Idén lett volna 80 éves*